

2006-09-29

B E S L U T

Understödsföreningen PROMETHEUS
Tavastevägen 33
153 30 JÄRNA

FI Dnr 06-5761-342

Finansinspektionen
P.O. Box 6750
SE-113 85 Stockholm
[Sveavägen 167]
Tel +46 8 787 80 00
Fax +46 8 24 13 35
finansinspektionen@fi.se
www.fi.se

Föreläggande att vidta åtgärder

Finansinspektionens beslut

1. Finansinspektionen förelägger, med stöd av 71 § andra stycket 1 lagen (1972:262) om understödsföreningar, Understödsföreningen PROMETHEUS att senast den 31 mars 2007 vidta de åtgärder som behövs för att

- a) placera tillgångar som svarar mot försäkringstekniska avsättningar enligt 24 b § sista stycket samma lag och
- b) återbetala lån som har upptagits efter den 1 januari 2006.

2. Finansinspektionen anmodar, med stöd av 67 § 3 lagen (1972:262) om understödsföreningar, styrelsen för Understödsföreningen PROMETHEUS att senast den 31 januari 2007 och den 31 mars 2007 till Finansinspektionen lämna en redogörelse för de åtgärder föreningen har vidtagit.

Överklagande sker till länsrätten, enligt bilaga.

Sammanfattning

Understödsföreningen PROMETHEUS, i fortsättningen Prometheus, har inte placerat tillgångar som svarar mot försäkringstekniska avsättningar enligt lagen om understödsföreningar. Bristen i detta avseende uppgick den 31 mars 2006 till 16,5 miljoner kronor. Prometheus uppfyller därför inte de krav som ställs enligt 24 b § lagen om understödsföreningar på skuldtäckning av de försäkringstekniska avsättningarna.

För att finansiera fastighetsinvesteringar har föreningen lånat 47 miljoner kronor, varav 33 miljoner kronor har lånats efter den 1 januari 2006. Från och med den 1 januari 2006 begränsar 7 § fjärde stycket lagen om understödsföreningar möjligheten att ta lån för understödsföreningar som driver verksamhet med tjänstepensionsförsäkring. Lån får ske endast för att tillgodose tillfälliga likviditetsbehov eller för att uppfylla kraven om en tillräcklig kapitalbas. Något sådant syfte finns inte med Prometheus upplåning. Genom att ta upp lån efter den

1 januari 2006 har Prometheus brutit mot bestämmelsen i 7 § fjärde stycket lagen om understödsföreningar.

Prometheus föreläggs att senast den 31 mars 2007 åtgärda skuldtäckningen och lånen.

Ärendet

Prometheus är en understödsförening som sedan 1997 driver verksamhet med tjänstepensionsförsäkringar. Föreningen tecknar kollektivavtalad premiebestämd tjänstepension för anställda inom antroposofisk verksamhet. Antalet försäkringar var vid det senaste årsskiftet 2 736 stycken.

Prometheus tillgångar uppgår till drygt 110 miljoner kronor och består av fem fastigheter, hypotekslån till medlemsverksamheternas byggnadsstiftelser, medel i bank och aktier. Fastigheterna är sammanlagt värda ca 86 miljoner kronor. Den största fastigheten är en bostadsfastighet i centrala Eskilstuna med ett marknadsvärde på 41 miljoner kronor och den näst största är en fastighet med bostäder och kontor (60 respektive 40 procent) i centrala Eskilstuna till ett marknadsvärde på 30 miljoner kronor. Hypotekslånen, vilka uppgår till ca 15 miljoner kronor, är femåriga och omsätts löpande. Medel placerade i bank uppgår till ca 8 miljoner kronor och aktier till ca 0,2 miljoner kronor.

Föreningens egna kapital uppgår till ca 10 miljoner och de försäkringstekniska avsättningarna till ca 51 miljoner kronor. Föreningen har vidare skulder till kreditinstitut på ca 47 miljoner kronor.

Den 31 mars 2006 uppgick skuldtäckningsbeloppet (försäkringstekniska avsättningar) till ca 51 miljoner kronor och skuldtäckningstillgångarna till ca 35 miljoner kronor (banktillgodohavande 8 miljoner kronor, fastigheter 11,1 miljoner, in-teckningslån 15,3 miljoner och aktier 0,2 miljoner).

Prometheus har till viss del finansierat investeringarna i fastigheter genom lån. Lånen uppgår till 47 miljoner kronor, vilket motsvarar 42 procent av balansslutningen och 458 procent av kapitalbasen. Av lånen har 14 miljoner kronor tagits upp före den 1 januari 2006 och 33 miljoner kronor har tagits upp därefter. Föreningen har uppgett att lånen kommer att betalas av med framtida överskottslikviditet inom ca 5 år. När föreningens försäkringstagare går i pension är det tänkt att direktavkastningen på fastigheterna kommer att täcka de utbetalningar som måste göras.

Prometheus har bekräftat riktigheten av de ovan angivna uppgifterna.

Finansinspektionens bedömning

Placering av tillgångar och skuldtäckning

För placeringen av de samlade tillgångarna i en understödsförening som driver verksamhet avseende tjänstepensionsförsäkring gäller 24 b § lagen (1972:262) om understödsföreningar jämförd med 7 kap. 9 a § andra och tredje meningarna försäkringsrörelselagen (1982:713). Enligt dessa bestämmelser ska de samlade tillgångarna placeras på ett sådant sätt att lämplig riskspridning uppnås. Tillgångarna ska också, med beaktande av föreningens försäkringsåtaganden och förändringar i tillgångarnas framtida värde och avkastning, placeras så att föreningens betalningsberedskap är tillfredsställande och den förväntade avkastningen tillräcklig. Slutligen ska de samlade tillgångarna även placeras på det sätt som bäst gagnar de ersättningsberättigades intressen och också i övrigt på ett aktsamt sätt.

För tillgångar som svarar mot försäkringstekniska avsättningar ska en understödsförening dessutom enligt 24 b § sista stycket lagen om understödsföreningar tillämpa vissa andra bestämmelser i försäkringsrörelselagen, bland annat 7 kap. 10 c § försäkringsrörelselagen. Enligt 7 kap. 10 c § försäkringsrörelselagen får värdet av en enskild placering motsvara högst en viss andel av det belopp som ska skuldtäckas. Om placeringen utgörs av en fastighet får denna andel utgöra högst fem procent.

Prometheus har anfört i huvudsak följande. Aktsamhetsprincipen utgör den grundläggande principen för placering av tjänstepensionskapital. Utgångspunkten är att alla tjänstepensionsinstitutets tillgångar ska placeras på det sätt som bäst gagnar medlemmarnas och förmånstagares intressen. Vid intressekonflikter ska placeringarna uteslutande ske i medlemmarnas och förmånstagarnas intresse. Placeringar ska ske så att säkerhet, kvalitet, likviditet och lönsamhet säkerställs för den samlade portföljen. Aktsamhetsprincipen är inriktad på beslutsprocessen. Ingen typ av placering är oaktsam i sig, men Prometheus måste följa upp effekterna av sina placeringsbeslut. Placering ska utföras med omsorg och skicklighet och med god kunskap om den specifika verksamheten och med anlitan av expertis där sådan är nödvändig. En mycket riskfylld placering kan vara aktsam om den bygger på en väl genomtänkt strategi där relevanta risker är analyserade och utsikterna till god avkastning är goda. Aktsamhetsprincipen tar sikte på hur och i enlighet med vilka kriterier som placeringsbeslut fattas. Prometheus ansvarar självt för att placeringsbesluten är väl underbyggda och ska utforma placeringsriktlinjer där bland annat principerna för placering av samtliga tillgångar framgår. Principerna som används för placering av skuldtäckningstillgångar ska anges särskilt. För skuldtäckningstillgångar gäller kravet att sådana ska placeras så att en lämplig riskspridning uppnås tillsammans med en tillfredsställande betalningsberedskap och en tillräcklig framtida avkastning. För placering av skuldtäckningstillgångarna kompletteras aktsamhetsprincipen av kvantitativa regler som utgör maximigränser. Den fråga som nu uppkommer i Prometheus fall är en kollision mellan aktsamhetsprincipen och de kvantitativa reglerna för främst skuldtäckningstillgångar. Prometheus är

en mycket ung pensionskassa som fortfarande är under uppbyggnad. Antalet pensionärer är försumbart (19 stycken) och det är först om 12 till 15 år som ett mer normalt förhållande av proportionerna mellan inbetalningar och utbetalningar förväntas inträffa. Detta har skapat den aktuella situationen. En mycket stor överlikviditet uppstår löpande och främst under första kvartalet varje år genom överföringen från FORA av föregående års till dem inbetalda premier. Prometheus har antagit ett antal strategiska beslut för att undvika en överlikviditet. Skälen är att både ha en placeringsinriktning och en avkastning som står i överensstämmelse med medlemmarnas värderingar. De grundläggande principerna för placeringar är att undvika spekulationsekonomin varför placeringar i börsnoterade värdepapper helt uteslutits. Grunderna för alla placeringar är att de ska ha anknytning till människans primära behov såsom bostäder, mat, utbildning, vård samt helst präglas av ett helhetstänkande. Dessa placeringsriktlinjer utesluter till stor del möjligheterna att under uppbyggnadsfasen (dvs. ytterligare 10-15 år) till fullo leva upp till de riskspridningsönskemål som framgår av de nya kvalitativa reglerna. Prometheus strategi utarbetades och växte fram under de första fem verksamhetsåren före tillkomsten av tjänstepensionsdirektivet. Aktsamhetsprincipen har hela tiden varit vägledande jämte en trygg och låg avkastning helt i linje med då gällande lag om understödsföreningar.

Prometheus har vidare anfört följande. Från början skedde nästan uteslutande hypoteksutlåning till medlemsverksamheter med inomläge inom 40 procent av marknadsvärdering av underliggande säkerheter. Efter några år uppstod en snabbt accelererande överlikviditet då inga nya lån kunde placeras. Prometheus hade ett samarbete med Ekobanken för att finna låneobjekt men ej heller detta gav resultat. I detta skede växte sig förvisningen stark om att ett ägande av fastigheter skulle kunna motsvara kraven på såväl löpande direktavkastning som värdetillväxt motsvarande minst inflationen. Prometheus första förvärv var ett kombinerat äldreboende och vårdinrättning för åldersdementa. Att ha de blivande pensionärernas kommande pensionspengar placerade i detta objekt var för Prometheus en optimal placering. När sedan överlikviditeten fortsatte att vara ett problem för de gällande placeringsriktlinjerna söktes fler fastigheter som skulle uppfylla kriterierna säkerhet och direktavkastning. En av Folksams tidigare fastigheter, med bästa läge, i Eskilstuna förvärvades och i samband därmed övertogs som ett villkor för köpet säljarens bundna lån. Dessa har förfallodagar som matchade de nu tillkommande utbetalningarna från FORA under första kvartalet. Under 2005 stod det klart att ett beslut med varaktighet måste tas för att möta de kommande årens överlikviditet. Valet föll då på en renodlad bostadsfastighet i centrala Eskilstuna. För att slippa överlikviditet och därtill hörande placeringsproblem lånefinansierades en större del av köpet inom ramen för ett normalt fastighetsförvärv. Lånen är så upplagda att all överlikviditet kan direktplaceras genom amortering av lånen. Genom dessa åtgärder beslutade under 2005 kunde Prometheus få den arbetsro som hade önskats av styrelsen för att tillgodose medlemmarnas krav och önskemål. Prometheus har med anlitande av expertis gällande fastigheter som placering på kort och lång sikt funnit att de väl uppfyller de nya aktsamhetskriterier som föreskrivs. Historiskt sett har fastigheter på normala orter alltid klarat samhället löpande inflation med stor säkerhet. Placeringar i statsobligationer, under 2002-2005, hade

som det nu kan ha konstaterats varit en placeringsform som undergrävt Prometheus värde och avkastning men som antagligen skulle ha kunnat bättre uppfylla de kvalitativa reglerna för skuldtäckningstillgångar. Prometheus placeringar i hypotekslån har visat en tendens att minska i volym då få nya lån kommer till och några inte omsätts på förfallodagarna. Lånen har normalt sett varit bundna amorteringsfria lån i 5 år. Inga tecken finns på att en ökning av utlåningen kan komma till inom överskådlig tid. Styrelsen är av den uppfattningen att nu gällande placeringsstrategi uppfyller såväl medlemmarnas krav och önskemål samt är aktsamma i större omfattning än flertalet av de skuldtäckningstillgångar enligt 24 b § lagen om understödsföreningar jmf med 7 kap. 10 a, 10 c och 12 §§ försäkringsrörelselagen. Prometheus har en god solvens, vilket skett endast tack vare de placeringsriktlinjer som tillämpats. Den hade ej kunnat uppnås om Prometheus sedan flera år hade tillämpat de regler om diversifiering av skuldtäckningstillgångarna som nu föreskrivs.

Vid ett möte den 7 september har Prometheus uppgett att det inte har för avsikt att förvärva fler fastigheter samt att föreningen antagligen kan sälja de två största fastigheterna inom en tid av tre till sex månader. De har dessutom för avsikt att sälja en eller två av de mindre fastigheterna.

Finansinspektionen gör följande bedömning. För placeringen av Prometheus samtliga tillgångar gäller som angetts ovan bland annat det övergripande kravet på aktsamhet. För placeringar av tillgångar motsvarande försäkringstekniska avsättningar utgör emellertid aktsamhetskravet inte en uttömmande reglering utan de mer preciserade reglerna i 24 b § sista stycket lagen om understödsföreningar måste också iaktas. De tillgångar som motsvarar försäkringstekniska avsättningar måste placeras så att föreningen iakttar såväl de mer preciserade placeringsreglerna som aktsamhetsprincipen. Hänvisningen till 7 kap. 10 c § försäkringsrörelselagen innebär att Prometheus fastigheter inte kan användas för skuldtäckning till den del värdet för var och en av dessa överstiger fem procent av de försäkringstekniska avsättningarna. Föreningens fem fastigheter kan därför användas för skuldtäckning till ett sammanlagt belopp om 11,1 miljoner kronor. Övriga tillgångar som kan användas för skuldtäckning uppgår till 23,5 miljoner kronor medan det belopp som skall skuldäckas uppgår till 51,1 miljoner kronor. Föreningen har således inte tillräckligt med tillgångar som enligt lagen om understödsföreningar är tillåtna för att täcka de försäkringstekniska avsättningarna och uppfyller inte de krav som ställs enligt 24 b § lagen om understödsföreningar på skuldtäckning av de försäkringstekniska avsättningarna.

Upplåning

En understödsförening som driver verksamhet avseende tjänstepensionsförsäkringar får enligt 7 § fjärde stycket lagen om understödsföreningar i dess lydelse från den 1 januari 2006 endast ta upp eller ta över lån för att tillgodose tillfälliga likviditetsbehov eller för att uppfylla kraven om en tillräcklig kapitalbas under förutsättning att den samlade utlåningen är av ringa betydelse med hänsyn till verksamhetens omfattning och kapitalbasens storlek.

Förutom vad som har angetts ovan angående upplåning har Prometheus anfört följande. Någon uttrycklig gräns för hur stort ett lån ska få vara för att betecknas som ringa finns inte. En gräns som nämnts informellt i försäkringssammanhang har varit fem procent av kapitalbasen i det långivande försäkringsbolaget. Prometheus har tagit upp lån i samband med placeringar i fastigheter i enlighet med sin placeringspolicy. Prometheus tolkning av regleringen i nuvarande 7 § lagen om understödsföreningar är att den inte avser löpande kapitalplaceringstillgångar och med dem hörande normala upplägg i form av lån. Det normala för fastighetsägande är en viss del lånefinansiering. Kontantaffärer är inte brukligt. Och i normalfallet följer som krav för ett förvärv att övertagande av bundna lån är ett av villkoren från säljarens sida. Prometheus menar att de befintliga lånen är en naturlig beståndsdel av fastighetsägandet och dess egenkap av placeringstillgång. Lagstiftaren har ej gjort en markering om att man ska när det gäller placeringstillgångar i fastigheter förfara på ett onormalt sätt. Det andra skälet för Prometheus att ha fastighetslån är att kunna placera sin löpande överlikviditet i enlighet med placeringspolicy. Vid nuvarande ränteläge har avkastningen på de löpande amorteringarna av lånen inneburit en säker och god löpande kapitalavkastning i linje med ett rimligt aktsamhetskriterium.

Finansinspektionen gör följande bedömning. Prometheus upplåning för att finansiera fastighetsinvesteringarna uppgår till 47 miljoner kronor. 33 miljoner kronor av dessa har lånats upp efter den 1 januari 2006. Oavsett vad som är brukligt vid köp av fastigheter är den begränsning av upplåning som framgår av 7 § fjärde stycket lagen om understödsföreningar tydlig. Det är endast vid tillfälliga likviditetsbehov och för att uppfylla kraven på kapitalbasen som det är tillåtet att ta upp eller ta över lån. Något sådant syfte med Prometheus upplåning har föreningen inte angett. Prometheus har därmed brutit mot bestämmelsen i 7 § fjärde stycket lagen om understödsföreningar.

Ingripande

Finansinspektionen ska enligt 71 § andra stycket lagen om understödsföreningar förelägga en understödsförening att inom en viss tid vidta de åtgärder som behövs för rättelse om bland annat avvikelse har skett från lagen om understödsföreningar. Som Finansinspektionen har konstaterat ovan har Prometheus avvikit från bestämmelserna i 24 b § sista stycket och 7 § fjärde stycket lagen om understödsföreningar. Prometheus skall därför föreläggas att vidta åtgärder för att komma till rätta med dessa avvikelser. Prometheus måste naturligtvis då beakta både de generella kraven på hur tillgångarna ska placeras, bland annat kraven på riskspridning och aktsamhet, och de mer detaljerade placeringskraven som gäller för skuldtäckning.

Lämplig tid för att vidta erforderliga åtgärder bedömer Finansinspektionen vara sex månader.

Det åligger enligt 67 § 3 lagen om understödsföreningar en understödsförenings styrelse att på tid och sätt som Finansinspektionen bestämmer meddela de upplysningar och uppgifter i övrigt rörande föreningen som Finansinspek-

tionen begär. För att Finansinspektionen skall kunna bedöma om de åtgärder Prometheus vidtar är tillräckliga för att inom rimlig tid komma tillrätta med de angivna avvikelserna bör Prometheus styrelse anmodas att till Finansinspektionen lämna en redogörelse över de åtgärder som har vidtagits. Lämplig tid för detta är efter fyra månader och efter sex månader från detta beslut.

Beslut i detta ärende har fattats av styrelsen. I den slutliga handläggningen har, förutom generaldirektören Ingrid Bonde, chefsjuristen Gent Jansson och avdelningschefen Joakim Schaaf deltagit. Föredragande har varit juristen Lena Friman Blomgren.

FINANSINSPEKTIONEN

Bengt Westerberg

Lena Friman Blomgren